

CÂTEVA FRAGMENTE CERAMICE HALLSTATTIENE DE TIP FERIGILE DESCOPERITE LA CÂMPULUNG (JUD. ARGEȘ)

NONA PALINCAȘ

Articolul semnaleză un mic lot de **ceramică hallstattiană** (fragmente din 8 vase) găsite la Câmpulung – ansamblul „Negru Vodă”, în cursul campaniei de săpături din anul 2000. Ceramica este de tip **Ferigile** – faza Sud și se datează în a doua jumătate a secolului al VII-lea a.Chr. A fost găsită *in situ*, dar condițiile descoperirii nu permit determinarea tipului de sit. Nici corelând observațiile din 2000 cu cele făcute în aceeași stațiune în campaniile anterioare și cu ceea ce știm din alte situri contemporane nu se poate spune cu siguranță dacă ceramica provine dintr-o așezare sau dintr-un mormânt distrus.

În cursul campaniei de săpături arheologice întreprinsă în Câmpulung, în punctul „Mănăstirea «Negru Vodă»” (str. Negru Vodă nr. 64)¹, în anul 2000, cu scopul de a cerceta monumentul medieval, au fost găsite și câteva fragmente ceramice hallstattiene². Asemenea ceramică mai fusese găsită aici și anterior, începând chiar din prima campanie (1975), însă aceasta este inaccesibilă și va rămâne așa cel puțin în viitorul apropiat³. Semnalarea lotului din anul 2000 se justifică totuși prin raritatea siturilor din această vreme.

Ceramica hallstattiană a fost totdeauna sporadică în secțiunile cercetate, astfel încât nu s-au putut face decât puține observații stratigrafice.

CONTEXTUL DESCOPERIRII MATERIALELOR HALLSTATTIENE (fig. 1):

1. În campaniile din anii 1975–1977 s-au găsit câteva mici fragmente ceramice hallstattiene⁴. Atunci nu s-a publicat nici un fel de informație de ordin stratigrafic, iar materialele nu se pot regăsi, pentru moment.

¹ Gh. I. Cantacuzino, Șt. Trâmbaciu, în CCA, Campania 2002 (2001), p. 65; pentru localizare v. și Gh. I. Cantacuzino, M. V. Rădulescu, Șt. Trâmbaciu, în CCA, Campania 2002 (2003), p. 80.

² Ceramica mi-a fost dată spre publicare de către responsabilul șantierului Câmpulung, Mănăstirea „Negru Vodă”, dr. Gh. I. Cantacuzino, căruia îi mulțumesc și pe această cale.

³ Materialele se află în Muzeul din Câmpulung, dar, din cauza condițiilor de depozitare, cel puțin deocamdată nu sunt accesibile.

⁴ Cantacuzino, SCIVA 32, 1981, 1, p. 133. Exprimarea din textul publicat lasă, la o primă lectură, impresia că din materialul hallstattian mai face parte și o oală cu corp globular și cu o toartă, în care s-au găsit și câteva oase calcinate. Autorul textului mi-a atras însă atenția că oala (de culoare castaniu – gălbuie, lucrată la roată, decorată cu striuri paralele pe partea de sus; înălțime = ca. 20 cm; diam. gurii = ca. 10 cm; diam. fd. = ca. 9 cm; cu toarta și gâtul rupte din vechime), în care s-au găsit și mărgelile de sticlă, se datează în perioada marilor migrații (inf. pers. Gh. I. Cantacuzino pe baza raportului tehnic de săpătură, ms. în Arhiva Institutului Național al Monumentelor Istorice fond Direcția Monumentelor Istorice, nr. înreg. 465 din 29 dec. 1977).

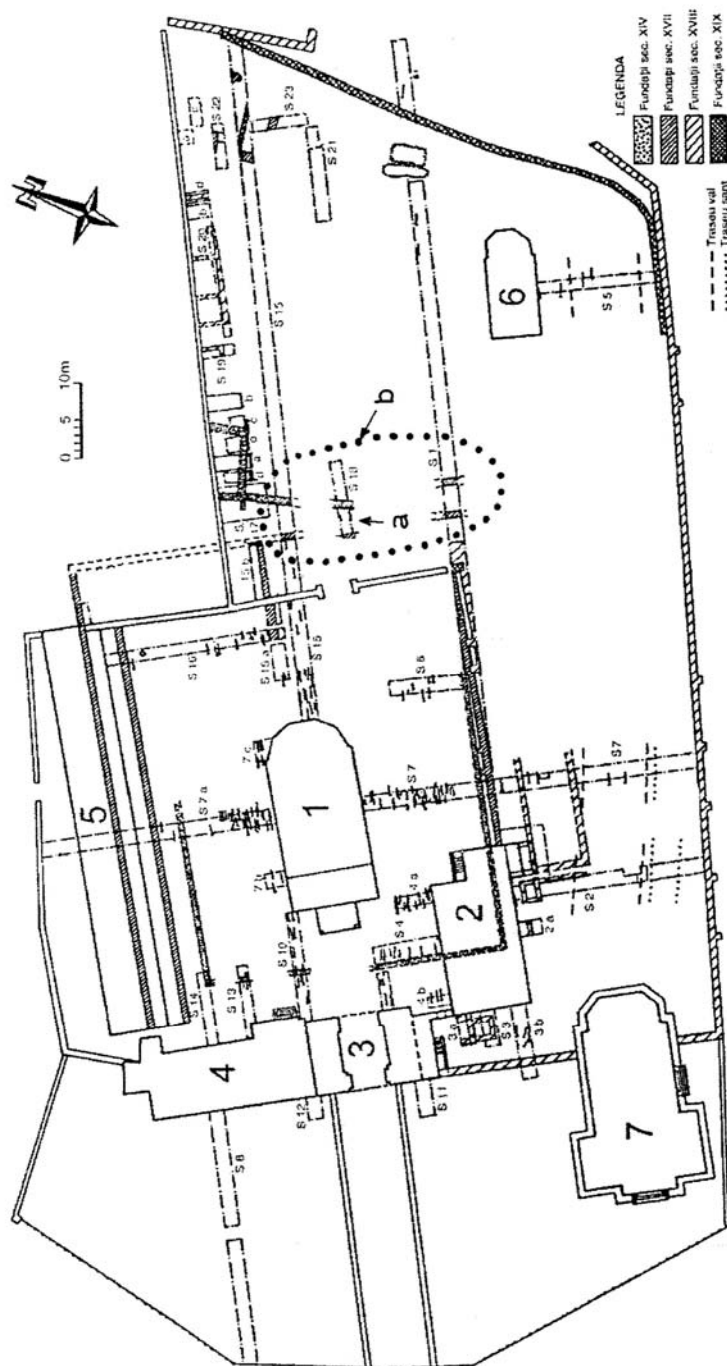

Fig. 1. Câmpulung-ansamblul „Negru Vodă”. Planul general al săpăturilor arheologice (1975–1977, 1981–1982, 1984, 2000–2003) cu locația aproximativă a ceramicii hallstattiene de tip Ferigile: 1. Biserica domnească „Negru Vodă”; 2. Casa de la sud-vest de biserică; a. ceramica găsită în 2000; b. ceramica găsită în 1975–2000 (după Gh. I. Cantacuzino, RevMon 72/1, 2001–2003, fig. 1 și inf. Gh. I. Cantacuzino).

2. În campania din 1982, în partea de nord-est a ansamblului „Negru Vodă”, în secțiunea S. 15, s-au putut vedea, deasupra unui humus steril din punct de vedere arheologic, „straturi subțiri (s.n.) în care s-au găsit, sporadic, fragmente ceramice lucrate cu mâna, din prima epocă a fierului”⁵. Peste ele urmează un strat cu urme de cărbune și apoi cea mai veche depunere medievală din zonă⁶.

3. Toate fragmentele ceramice din campania anului 2000 au fost găsite în secțiunea S. 18 (fig. 1, zona a), pe o suprafață de cca. 1,5 × 1,5 m. Aceasta este singura pe care săpătura s-a putut adânci, constrânsă fiind de două ziduri medievale și de un pavaj. Ceramica era în stare fragmentară, dar nu în conexiune, ci împrăștiată, și alcătuită un strat subțire și relativ compact. Nu s-a observat nimic care să indice o amenajare antropică. Cioburile se aflau în partea inferioară a unui strat de pământ cenușiu, care acoperea pământul viu și care, alături de ceramică hallstattiiană, mai conținea și „câteva fragmente ceramice caracteristice secolului al XIV-lea”⁷.

DESCRIEREA CERAMICII GĂSITE ÎN ANUL 2000 (fig. 2–4):

Dintr-un total de cca. 75 cioburi, 61 s-au putut lipi, iar alte două proveneau din forme întrucâtva determinabile. S-au obținut astfel părți dintr-un număr minim de 7 vase, plus un fragment de toartă. Nici un vas nu s-a putut reîntregi complet: numai unul (nr. 1) s-a putut întregi cu siguranță în desen. Celelalte prezintă lipsuri, în diverse măsuri:

- la nr. 2, 4–5 nu cunoaștem forma torții;
- la nr. 3 nu știm dacă a avut una sau două torți;
- nr. 6 este mai probabil să fi avut toartă;
- nr. 7 nu știm cărui tip de vas i-a aparținut;
- pentru nr. 8 se poate întregi, în desen numai, partea dinspre buză, și aceea cu aproximație (pentru că se poate să fi avut toartă, apucătoare etc.).

Toate fragmentele erau *puternic corodate*, până într-atât încât spărturile erau rotunjite, uneori cu muchiiile complet aplatizate, pe suprafețe luciul de odinioară se putea vedea doar izolat, iar muchiiile canelurilor aveau porțiuni profilate foarte slab sau erau aplatizate. Vasele sunt *lucrate cu mâna*, din *pastă* cu conținut ridicat de mica și cu cioburi pisate mărunț (sub 2 mm), cu excepția fragmentului nr. 8, care are paie în pastă (fig. 3/8, partea exterioară). *Arderea* s-a făcut de cele mai multe ori într-o atmosferă *neutră*, suprafața având diverse nuanțe de brun cu pete, de regulă negre. Două vase sunt predominant negre (nr. 3 și 5), iar unul – nr. 6 – este brun la exterior, negru la interior. Toate cioburile sunt friabile, fapt ce denotă o

⁵ Cantacuzino, Cristocea, Trâmbaciu, Materiale. A XVII-a Sesiune de rapoarte anuale, Ploiești 1983, partea a II-a, p. 517 și p. 519, fig. 2.

⁶ *Loc. cit.*

⁷ Cantacuzino, RevMon 72, 2002–2003, 1, p. 46 și nr. 2 pe fig. 23 (cf. și p. 51, unde sunt însă menționate numai „două – trei fragmente ceramice hallstattiene”). Condițiile descoperirii descrise în *loc. cit.* sunt completate în acest articol cu informații date de autorul săpăturii, Gh. I. Cantacuzino.

ardere slabă (nr. 4, 6 sunt ceva mai bine arse decât restul). Excepție de la cele de mai sus face fragmentul nr. 8, ars oxidant și destul de puternic pentru a nu fi friabil ca celelalte. Nici unul dintre cioburi nu prezenta vreo urmă de ardere secundară care să poată fi recunoscută cu ochiul liber.

Nr. 1: Kantharos (28 de fragmente din vechime; câteva s-au spart apoi la recoltare și la restaurare) cu profil în formă de „S” și torți în bandă cu marginile ușor ridicate; în locul unde se înălța din buză, torțile sunt împinse ușor spre interiorul vasului, astfel încât marginea lui a căpătat, în vedere de sus, un aspect vag reniform (ca nr. 2 și 4). Este decorat, pe partea centrală a umărului, cu o nervură aproape verticală (are o ușoară înclinare spre stânga), de o parte și de alta a căreia se află caneluri late, aproape verticale (fig. 2/1).

Analogii:

- Gătejești, tumul distrus parțial⁸;
- Ferigile: în T. 11⁹, atribuit tipului combinator 2/3¹⁰; se deosebește însă de kantharosul de la Câmpulung prin faptul că este un fragment de cană (respectiv nu a avut și o a doua toartă);
- Balta Verde, M. 2, atribuit culturii Basarabi¹¹; și acesta este un fragment de cană.

Analogii numai pentru formă:

- Ferigile:
 - în T. 72 (M. 3)¹², T. 73 (M. 2)¹³, încadrați în tipul combinator 1¹⁴;
 - fragmentul din T. 110¹⁵, încadrat în tipul combinator 3¹⁶.

Analogii numai pentru decor:

- Săliște: M. 8¹⁷, atribuit etapei celei mai târzii a culturii Basarabi¹⁸;
- Ferigile:
 - T. 65 (tipul combinator 1)¹⁹;
 - T. 74 (tipul combinator 2/3)²⁰;
 - T. 76²¹, neîncadrat în tipurile combinatorii; din aria centrală a necropolei²²;
 - T. 134 (tipul combinator 4)²³.

⁸ Gh. I. Petre-Govora, *Materiale* 9, 1970, p. 481, fig. 9/1.

⁹ A. Vulpe, *Necropola hallstattană de la Ferigile. Monografie arheologică*, București, 1967 (citată în continuare *Ferigile*), pl. 8/1 (11).

¹⁰ Vulpe, *Dacia NS* 21, 1977, p. 96, fig. 4.

¹¹ D. Berciu, E. Comșa, *Materiale* 2, 1956, p. 371, fig. 101/5 (= p. 377, fig. 112/3).

¹² Vulpe, *op. cit.*, p. 97, fig. 5/3.

¹³ *Ibidem*, p. 98, fig. 6/B, 9.

¹⁴ *Ibidem*, p. 96, fig. 4.

¹⁵ *Ibidem*, p. 106, fig. 14/B, 8.

¹⁶ *Ibidem*, p. 96, fig. 4.

¹⁷ Vulpe, *Dacia NS* 30, 1986, p. 89, fig. 18/14.

¹⁸ *Ibidem*, p. 64.

¹⁹ Vulpe, *Dacia NS* 21, 1977, p. 101, fig. 9/A, 4.

²⁰ *Ibidem*, p. 102, fig. 10/B, 4 = *Ferigile*, pl. 7/4 (74), unde ilustrația este mai bună.

²¹ *Ferigile*, pl. 7/6 (76).

²² Vulpe, *Dacia NS* 21, 1977, p. 82; cf. și *Ferigile*, pl. 42.

²³ Vulpe; *ibidem*, p. 108, fig. 16/B, 4.

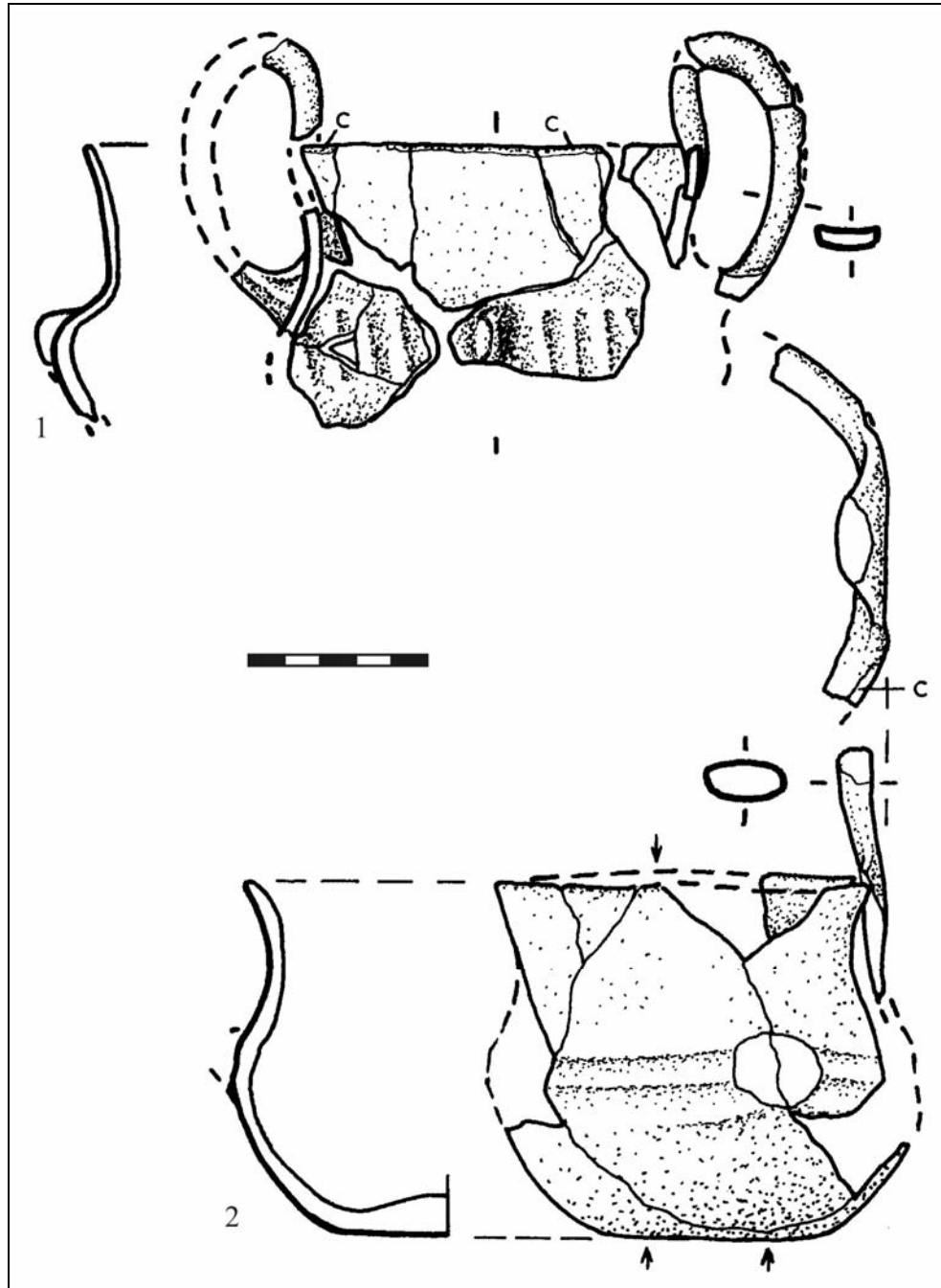

Fig. 2. Câmpulung-ansamblul „Negru Vodă”. Ceramică hallstattiiană de tip Ferigile (c. = corodat).

Nr. 2: Cană mare (cel puțin 12 fragmente, dintre care 11 se lipesc) cu o toartă supraînălțată, cu gura ușor reniformă, decorată cu două caneluri orizontale, paralele; cea de jos, cu marginea în parte afectată – foarte probabil – de coroziune, urcă puțin în dreptul unei spărturi aproximativ circulare, aflată pe diametrul maxim al vasului și despre care nu se poate spune dacă este baza unei proeminențe aplicate care a căzut sau este o simplă spărtură (fig. 2/2).

Analogii pentru formă:

– Ferigile: T.11²⁴ din tipul combinator 2/3²⁵.

Analogii pentru decor:

– Basarabi, M. 5 (nesigur)²⁶;

– Ferigile – faza Sud, tipul de decor 1d²⁷.

Nr. 3: 3 fragmente din zona dinspre toartă a unei **căni** sau **kantharos** (fig. 3/3). Decorul constă în caneluri arcuite spre în jos, trei în dreapta, două în stânga torții; este posibil ca a treia să fi dispărut prin corodarea suprafeței. Cioburile pisate din pastă sunt roșii.

Analogii aproximative pentru formă: cf. *supra*, kantharos-ul nr. 1.

Analogii pentru decor: Ferigile, pe o cană²⁸ din T 101 din zona centrală a necropolei, neîncadrat în tipurile combinatorii care stau la baza cronologiei necropolei.

Nr. 4 – 6: Cești tronconice.

Nr. 4: 5 fragmente dintr-o cană cu margine ușor reniformă și toartă supraînălțată. Corpul, confecționat neglijent, este asimetric. Fără decor (fig. 3/4).

Analogii: tipul II B de la Ferigile. Este o formă comună atât în mormintele din această necropolă (unde lipsește numai din cele mai recente), cât și în general în Hallstatt-ul târziu; este totdeauna de dimensiuni mici și – după poziția în inventarul ceramic al mormintelor – pare să fi avut rol de polonic²⁹.

Nr. 5: 3 fragmente dintr-o ceașcă cu margine ușor reniformă și toartă supraînălțată. Decorată cu 7–9 caneluri late, aproximativ orizontale, ce ocupă întregul corp al vasului (fig. 3/5).

Analogii apropiate atât pentru formă cât și pentru decor:

– Ferigile, T. 65 (unde se asociază cu o ceașcă cu decor analog cu cel al kantharos-ului nr. 1 de la Câmpulung) din tipul combinator 2³⁰; T. 34³¹ și T. 105³², ultimii doi din tipul combinator 2/3³³.

²⁴ *Ferigile*, pl. 8/1 (11).

²⁵ Vulpe, *Dacia NS* 21, 1977, p. 96, fig. 4.

²⁶ Vulpe, *Dacia NS* 30, 1986, p. 72, fig. 1/13.

²⁷ *Ferigile*, fig. 18/4 și p. 54.

²⁸ *Ibidem*, pl. 9/2 (101).

²⁹ *Ibidem*, p. 46–47; și cu deosebire fig. 6/2 (6)–3 (72), 9 (20), 13 (105).

³⁰ Vulpe, *Dacia* 21, 1977, p. 101, fig. 9/A, 3.

³¹ *Ferigile*, pl. 6/12 (34).

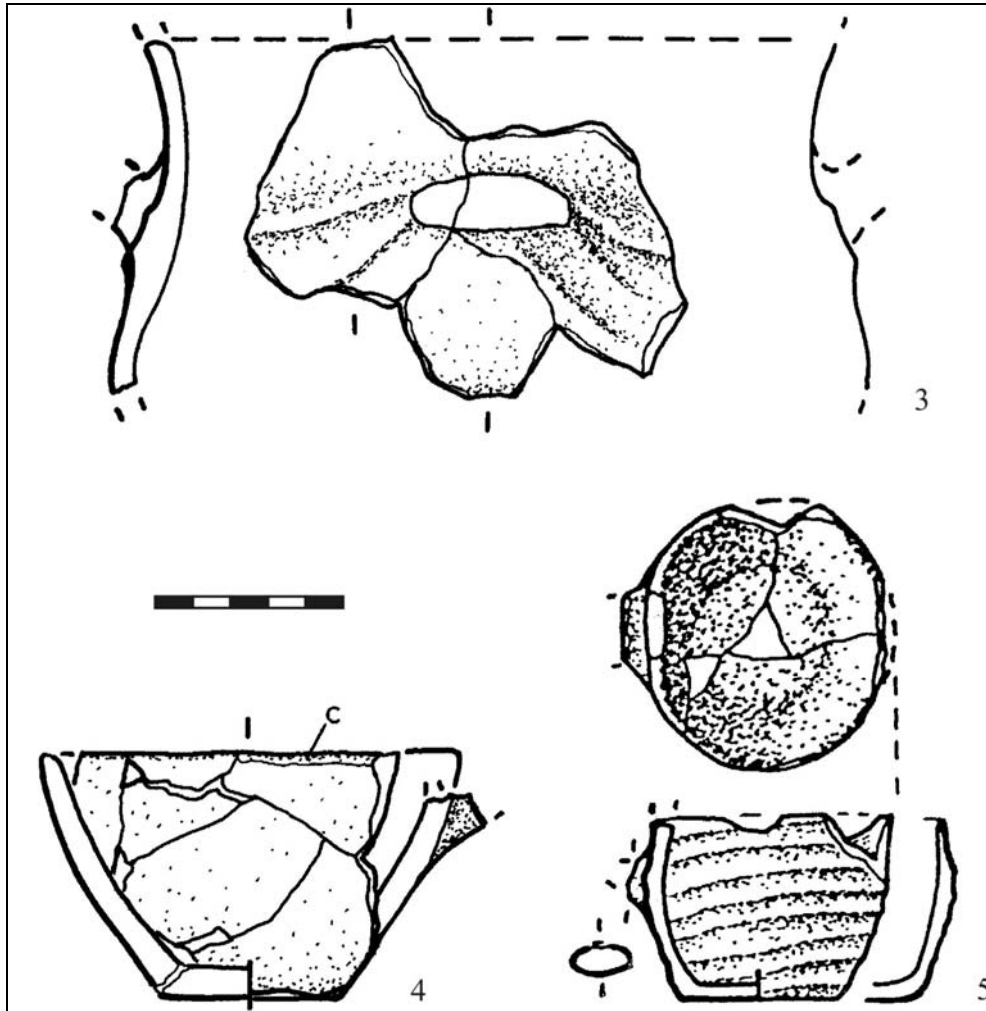

Fig. 3. Câmpulung-ansamblul „Negru Vodă”. Ceramică hallstattiiană de tip Ferigile (c. = corodat).

Apartine aceluiași tip de ceașcă mică (II B), ca și exemplarul de nr. 4 (cf. *supra*)³⁴, de care se deosebește prin prezența decorului.

Nr. 6: 5 fragmente dintr-o ceașcă decorată cu cinci caneluri orizontale, paralele, foarte largi (fig. 4/6). Este păstrată în măsură prea redusă pentru a putea spune cu siguranță că nu este o strachină. Ținând însă cont de faptul că străchinile cunoscute din această perioadă sunt, cu rare excepții, de dimensiuni mult mai mari

³² Vulpe, *op. cit.*, p. 103, fig. 11/B, 23.

³³ *Ibidem*, p. 96, fig. 4.

³⁴ *Ferigile*, p. 46 – 47.

(cel puțin duble) și sunt decorate diferit³⁵, precum și de faptul că ceștile de tip II B de la Ferigile sunt uneori și de dimensiuni comparabile cu exemplarul de aici³⁶, identificarea ca ceașcă este mai probabilă.

Analogii:

- ca la nr. 5; mai ales ceașca din T. 34, similară și ca dimensiuni.
- pentru arderea brun/negru: Ferigile, ceștile de tip II A³⁷.

Nr. 7: Fragment de toartă cu buton. Este decorată cu caneluri late și foarte adânci, dintre care unele pornesc de pe buton, iar altele formează, în continuarea primelor, unghiuri orientate cu vârfurile în sus (fig. 4/7).

Analogiile pentru formă:

– Ferigile: T. 3, T. 71 și T. 51³⁸; T. 71 face parte din tipul combinator 2/3³⁹, celelalte sunt neîncadrate în tipurile combinatorii; T. 3 este în zona de nord, T. 51 în extremul nord al necropolei⁴⁰. Restul torților cu buton publicate de aici au discul mai profilat.

La Ferigile, torțile cu buton devin frecvente odată cu mormintele atribuite tipului combinator 2. În ele apar pentru prima dată și torțile cu buton discoidal⁴¹. Sunt torți specifice grupului Ferigile: rare în zona de sud a necropolei, cresc ca frecvență pe măsură ce mormintele se află mai spre nordul ei⁴².

– Bârsești, T. 3⁴³, dar cu buton simplu, fără capăt discoidal; de asemenea, fără decor.

Nr. 8: Fragment din marginea unui vas de formă necunoscută, posibil o „vatră portabilă” (fig. 4/8). Ca pastă și ardere este cu totul deosebit de celelalte fragmente (v. *supra*, p. 2).

Analogii nu cunosc, cel puțin nu în Hallstatt.

Datarea ceramicii prezentate se poate face doar pe baza analogiilor. Dintre acestea, cele mai utile provin din necropola de la Ferigile, din tumulii incluși în tipurile combinatorii 2 și 2/3. Un singur vas – nr. 1 –, mai precis numai caracteristici ale lui, prezintă similitudini cu vase din toate tipurile combinatorii dintre 1–4, precum și cu vase mai vechi decât ceramica Ferigile: din etapa târzie a culturii Basarabi. Cum însă toarta cu buton nu este atestată înainte de tipul combinator 2, kantharos-ul are analogii în combinația 4 numai pentru decor și nu avem motive să credem că materialul de la Câmpulung nu este unitar cronologic, rezultă că vasul nr. 1 se poate plasa totuși la nivelul ceramicii din tipurile

³⁵ Comp. cu *Ibidem*, pl. 1 și pl. 2/1–7.

³⁶ *Ibidem*, pl. 6/12 (34).

³⁷ *Ibidem*, p. 44.

³⁸ *Ibidem*, pl. 5/10 (51), 11 (71), 23 (3).

³⁹ Vulpe, Dacia NS 21, 1977, p. 96, fig. 4.

⁴⁰ *Ferigile*, pl. 42.

⁴¹ Vulpe, Dacia NS 21, 1977, p. 83.

⁴² *Ferigile*, p. 44 – 45; pl. 4 – 5 pentru varii forme ale torții cu buton.

⁴³ S. Morintz, *Materiale* 3, 1957, p. 221, pl. 2/3.

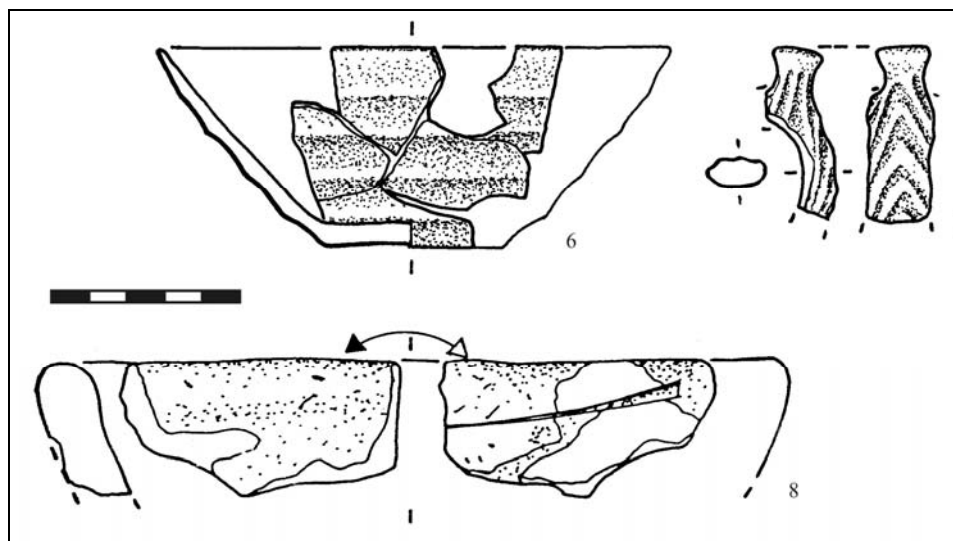

Fig. 4. Câmpulung-ansamblul „Negru Vodă”.

Ceramică hallstattiană de tip Ferigile (săgeată neagră = interiorul vasului; săgeată albă = exteriorul vasului).

combinatorii 2 și 2/3 de la Ferigile. Este însă foarte probabil ca tipurile combinatorii 1 și 2 să fie contemporane, respectiv deosebirea dintre ele să conste doar în ritual⁴⁴.

Datarea absolută a acestei necropole s-a făcut pe baza inventarului mormintelor din tipul combinator 3: plăcile de centură cu decor ajurat și fibula cu picior în formă de scut. Analogiile lor de la Perachora și Chios s-au găsit în contexte cu material databil pe la sau puțin înainte de 620 a.Chr⁴⁵. În raport cu combinația 3, mormintele combinațiilor 1–2/3 sunt mai vechi. Ele fac parte din ceea ce s-a numit etapa Ferigile–Sud a necropolei, respectiv a grupului Ferigile și se plasează în secolul al 7-lea a.Chr., după sfârșitul culturii Basarabi, cel mai probabil începând pe la 650 a. Chr. și cotinând în a doua jumătate a secolului⁴⁶.

Cu privire la tipul de sit din care provine ceramica de la Câmpulung – „Negru Vodă” nu se poate spune nimic sigur. Judecând după:

- lipsa oricărei amenajări antropice în zona în care a fost găsită,
- starea avansată de coroziune,

s-ar putea crede că ea reprezintă resturi ale unei așezări unistratificate, de scurtă durată, abandonată și apoi puternic afectată de intemperii. Există însă câteva elemente care fac plauzibilă interpretarea ca mormânt:

- în epocă se cunosc numeroase morminte cu inventarul funerar depus direct pe nivelul de călcare. La Ferigile, sunt mormintele de tip 1, cu variantele

⁴⁴ Vulpe, Dacia NS 21, 1977, p. 84.

⁴⁵ *Ibidem*, 1977, p. 88.

⁴⁶ Vulpe, Dacia NS 21, 1977, p. 90–91.

Ia – resturile cinerare depuse alături de inventar, direct pe sol – și *Ib* – cu resturile cinerare depuse într-un vas (de regulă strachină, spartă sub presiunea mantalei tumului) și cu restul inventarului depus în jur, mai mult sau mai puțin grupat. În zona de sud a necropolei varianta *Ia* este rară, în timp ce varianta *Ib* o caracterizează în exclusivitate⁴⁷, reprezentând unul din elementele definitorii ale mormintelor din tipul combinator 2⁴⁸. Situații similare se cunosc și la Bârsești⁴⁹ etc.

- o caracteristică frecvent întâlnită este prezența cărbunilor în inventarul funerar (Ferigile⁵⁰, Bârsești⁵¹, Drăgoești⁵²), ori în cursul săpăturilor din 1982 la Câmpulung s-a observat că ceramica hallstattiiană era acoperită de un strat de pământ ce conținea și cărbuni (cf. *supra*, p. 1);
- starea de coroziune puternică a ceramicii de la Câmpulung s-ar putea explica atât prin eventuala distrugere a mantalei tumului și expunerea inventarului la intemperii, cât și prin faptul că ea era corodată deja în momentul depunerii ei în mormânt (ca în cazul de la Bârsești T 24, M 1⁵³).
- sunt numeroase cazurile în care în mormintele hallstattiene târzii s-au găsit resturi cinerare puține sau deloc (v. Ferigile⁵⁴, Bârsești⁵⁵); de altfel, la Câmpulung nu putem ști dacă ceea ce s-a găsit a fost un complex/mormânt întreg și este chiar mai probabil să fie numai o parte;
- chiar dacă cele mai multe dintre mormintele acestei perioade au o manta de bolovani depuse imediat deasupra inventarului sau deasupra unei movile de pământ ce suprapune inventarul, există și morminte tumulare fără manta de piatră (la Gura Padinii⁵⁶).

În concluzie: unele indicii fac plauzibilă varianta existenței la Câmpulung a unei necropole de epocă Ferigile–faza Sud. Totodată nu putem fi siguri că nu avem aici resturi ale unei prime – din punctul de vedere al istoricului cercetării – așezări de tip Ferigile. Cert este însă că resturile hallstattiene din perimetrul acestui important sit medieval merită mai multă atenție decât li s-a acordat până acum.

⁴⁷ Ferigile, p. 22, 26–27, 37.

⁴⁸ Vulpe, Dacia NS 21, 1977, p. 83.

⁴⁹ Morintz, Materiale 5, 1959, p. 355–356; idem, Materiale 6, 1959, p. 231.

⁵⁰ Ferigile, p. 22.

⁵¹ Morintz, Materiale 3, 1957, p. 221; idem, Materiale 6, 1959, p. 231; idem, Materiale 7, 1961, p. 201–202.

⁵² Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, Craiova 1939, p. 173.

⁵³ La 70–80 cm depărtare de grupul de oase calcinate se aflau „câteva fragmente ceramice puternic corodate” (Morintz, Materiale 7, 1961, p. 201).

⁵⁴ Ferigile, p. 20–21, 24.

⁵⁵ S. Morintz remarcă: „De cele mai multe ori găsim obiectele, dar nu putem distinge resturile incinerării”. (Materiale 6, 1959, p. 232); similar idem, Materiale 7, 1961, p. 203.

⁵⁶ Berciu, *op. cit.*, p. 166.

EARLY IRON AGE POTSDHERDS OF TYPE FERIGILE FROM CÂMPULUNG (ARGEȘ COUNTY)

ABSTRACT

This article deals with approx. 75 potsherds found in 2000, during excavations in the medieval town of Câmpulung, in the residence area attributed to „Negru Vodă”. They stem from poorly fired pottery, break easily, and were heavily corroded at the moment of their discovery. 63 of them could be used for the reconstruction of parts of 8 vessels. Pots nos. 3 and 5 have a black surface, no. 6 is black inside, brown outside, and no. 8, predominantly red; the rest of the sherds were of various shades of brown. Their shapes and decoration are similar to the pottery known as Ferigile–South phase and can be dated into the second half of the 7th century BC (s. note 46).

The sherds were found *in situ*, on an area of 1.5 × 1.5 m, surrounded by parts of medieval buildings. The type – settlement or cemetery – of this late Early Iron Age site in Câmpulung could not be determined because no clear archaeological feature could be noticed in 2000, and comparisons with similar findings from earlier campaigns at this site, as well as from other contemporary ones (all of them cemeteries) failed to provide relevant traits for a distinction.

CAPTION

Fig. 1. Câmpulung–residence „Negru Vodă”. General plan of excavations (1975–1977, 1981–1982, 1984, 2000–2003) with approximate location of the late Early Iron Age pottery: **1.** Princely church „Negru Vodă”; **2.** house south-west of the church; **a.** pottery found in 2000; **b.** pottery found between 1975–2000 (after Gh. I. Cantacuzino, *Revista Monumentelor* 72/1, 2001–2003, fig. 1 and pers. comm. Gh. I. Cantacuzino).

Fig. 2. Câmpulung–residence „Negru Vodă”. Late Early Iron Age pottery of type Ferigile (**c.** = corroded).

Fig. 3. Câmpulung–residence „Negru Vodă”. Late Early Iron Age pottery of type Ferigile (**c.** = corroded).

Fig. 4. Câmpulung–residence „Negru Vodă”. Late Early Iron Age pottery of type Ferigile (filled arrow-head = inner surface of the vessel; open arrow-head = outer surface of the vessel).